

CYRANO DE BERGERAC

EDMOND
ROSTAND

*Dikmen
Gürün'ün
sunuşuyla*

Remzi Kitabevi

CYRANO DE BERGERAC

Edmond Rostand

Cyrano
de
Bergerac

Türkçesi
Nuriye Yiğitler

Remzi Kitabevi

28 Aralık 1897'de Porte-Saint-Martin'de oynanan temsilden Türkçeleştirilmiştir. (Librarie Charpentier et Fasquelle, 1926).

CYRANO DE BERGERAC / Edmond Rostand

Her hakkı saklıdır.

Bu yapıtın aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Yayına hazırlayan: Halil Gökhan
Kapak tasarımı: DPN

ISBN 978-975-14-1296-6

BİRİNCİ BASIM: Temmuz 2008

ONUNCU BASIM: Mart 2023

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul
Sertifika no: 10705

Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090
www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı ve cilt: Güven Mücellit, Mahmutbey Mah. 2622. Sokak
Güven İş Merkezi No:6 Bağcılar-İstanbul
Sertifika no: 45003 / Tel (212) 445 0004

SUNUŞ

Tutkulu, şürsel bir dil ve Cyrano...

XIX. yüzyıl tarih ve ideolojiyle hesaplaşma içindedir. Romantik akımın burjuva kökenli melodramları değildir artık insanların gönüllerinde taht kuran. Yeni bir süreç başlamıştır. İnsan aklını zorlayan, onunla çevresi arasında ilişki kuran, sürekli sorgulayan bir yaklaşımdır bu.

Bilim dünyasında gerçekleştirilen aşamalar tiyatro dünyasında yeni arayışlara zemin hazırlamaktadır. Antoine, İbsen, Strindberg, Çehov, Hugo, Tolstoy, Zola XIX. yüzyılın büyük isimlerinden sadece birkaçıdır.

Emile Zola, 1867'de yazdığı *Thérese Raquin*'in önsözünde "sanatsal devrimler genelde yavaş gerçekleşir" der. Zola'ya göre toplum, alışkanlıklarından kolay vazgeçmez. Yine de, zaman içinde tabii ki kırılmalar yaşanacak ve taşlar yerine oturacaktır.

Her anlamda bir dönüm noktasıdır bu çağ.

1859'da Darwin *Türlerin Kökeni*'ni yazmış, 1866'da Mendel Kalıtım Teorisi ile dikkatleri çekmiş, 1885'te Pasteur aşığı bulmuş, 1895'te röntgen ışınları geliştirilmiş, 1898'de Rutherford atomun yapısı üzerine deneylere başlamıştır...

1885, Nietzsche'nin *Ve Böyle Buyurdu Zerdüş*'ü yazdığı yıldır.

1886'da Rimbaud'nun *Les Illuminations*'u yayınlarken 1897'de André Antoine Théâtre Libre'i kurmuş, Strindberg *Inferno* romanını yazmıştır.

1898, Moskova Sanat Tiyatrosu'nun açılışı ile olduğu kadar Emile Zola'nın Dreyfus Davası nedeniyle yazdığı "İtham Ediyorum" makalesi ile de anılan yıldır. Yine aynı senede Çehov'un *Üç Kız Kardeş'i* tiyatro dünyasının ölümsüzleri arasında yerini alacaktır.

Bütün bu gelişmeler yaşanırken genç bir Fransız yazarı; Edmond Rostand 28 Aralık 1897'de, şiirsel yapıtı *Cyrano de Bergerac* ile tırmanmakta olduğu şöhret merdivenlerinin tepesinde bulur kendini.

Cyrano rolünü ünlü aktör Constant Benoit Coquelin'in oynadığı oyun Theatre de la Porte Saint-Martin'de fırtına gibi eser. "Cyrano" bir yıl sonra sadece Avrupa sahnelerinde değil, New York'ta Garden Theatre'da oynamaya başlar. Ünlü aktör Richard Mansfield başarılarını bu rolle perçinler.

1900'de ise Paris'te, Comédie Français'de, *Cyrano de Bergerac* ile Coquelin ve Roxane rolünde Sarah Bernhardt bir kez daha buluşurlar.

XIX. yüzyıl gerçekçiliğine, bu gerçekçiliğin zaman zaman sembollerle yüklü arayışlarına bir karşı duruş olarak yorumlanır genç Edmond Rostand'ın neo-romantik yapıtı.

Cyrano de Bergerac'ı 1941 yılında şiirsel diliyle Türkçeye çeviren Sabri Esat Siyavuşgil, Paris'te André Antoine'ın *Théâtre Libre*'in izini süren bir hareketin güçlendiği, tiyatrolarda İbsen, Strindberg, Becque, Brieux gibi gerçekçi yazarların yapıtlarının sahnelendiği bir dönemde Edmund Rostand'ın böylesine bir romantik oyunla ortaya çıkışıyla ilgili olarak şöyle der sunuş yazısında:

"Şüphesiz Cyrano tam vaktinde gelmişti. Fakat bu eşref saat, sıkıntıları, tahassürleri (üzüntüleri), tereddütleri ve ümitleri muayyen, dar bir tarih devresinin özlediği geçici bir an değildi. Öyle olsaydı, Cyrano, XIX. asırla birlikte tarihe karışan birçok meslektaşları gibi, sahneden askesuar deposuna intikal eder ve edebiyat tarihinin kubbesinde yalnız hoş bir seda kalırdı. Halbuki hiç de böyle olmadı. Cyrano, XX. asrı da fethetti..."

Günümüzde de, hele de usta yorumcuların elinde, insani/insanca/insana dair değerler sistemini, duyarlı olaylar örgüsü ve akıcı diliyle

gündeme taşıyacaktır. Kahramanlık, onur, aşk gibi kavramlar üzerindeki hareketle bir oya gibi işlenmiş olan bu rol, tiyatro sanatçıları için demir leblebidir ve önlerinde sonsuz alanlar açar.

Yine Siyavuşgil'in sözleriyle; "Eşref saat, Rostand'ın XIX. asır sonunda, Fransız tiyatrosunun şairden mahrum kaldığı bir anda zühur etmesiydi. Tılsım ise, Rostand'ın hâlâ kahramanlık gibi, aşk gibi, merhamet gibi eski, modası geçmiş, fakat ebedi hislere inanmasından ibaretti. Şayet Rostand devrin bir zaafını istismar ettiyse bu, halkın ruhunda uyuyan, fakat bir türlü itiraf edilemeyen romantik iştihayı (özlemi), insanlığın güzele, iyiye ve doğruya olan ezeli meclubiyeti (tutkunluğu) oldu."

Ne kadar da doğrudur Siyavuşgil'in saptamaları. Bugün, dünden de fazla gereksinimiz yok mu güzel, iyi ve doğru olanla, erdemle kucaklaşmaya? Ya da Cyrano'nun oyunun son sahnesinde titreyen elleriyle kılıcını çekerek yaptığı gibi "yalancılık", "hurafeler", "alçaklıklar" ve "türlü aptallıklara" savaş açmaya?

Edmond Rostand zengin ve kültürlü bir ailenin çocuğu olarak 1868'de Marsilya'da doğdu. Paris'te hukuk okurken edebiyat ve şiir dünyasına ilgi duydu. 1894'te yazdığı *Les Romanesques* ("Romantik Öyküler") aynı yıl Comédie Française'de oynandı. Aşk teması üstüne kurulu olan ve insanın mutluluğu kendi içinde araması/bulması gerektiğini vurgulayan bu romantik öykü, 1930'lu yıllarda New York'ta *The Fantastics* adıyla yıllarca afişlerden inmeyen bir müzikale dönüşecekti.

1895'te yazdığı *La Princesse Lointaine* ("Uzaktaki Prenses") Sarah Bernhardt tarafından yorumlandı. Konusu aşk, ulaşılamayan idealler üzerine odaklanıyor ve Bernhardt'ın gerçekçiliği tamamen yadsıyan oyunculuğu ile örtüşüyordu. *La Samaritaine* ("Samaryalı Kadın") yine Sarah Bernhardt'ın büyük oyunculuğundan güç alıyordu.

1897 yılında, *Cyrano de Bergerac* ile zafer kaçınılmazdı. Seyirciyi daha ilk sahneden itibaren kavradı. Bu oyun üzerinde çalışır-

ken, Rostand'ın, Alfred Dreyfus davası nedeniyle, Emile Zola'nın yanında yer aldığı da bilinir. Daha sonra yazdığı *L'Aiglon* ("Yavru Kartal"), *Chantecler* ("Şamdancı") ve *La Dernière Nuit de Don Juan* ("Don Juan'ın Son Gecesi") kuşkusuz Rostand'a özgü renkleri taşıyan ama hiçbir zaman *Cyrano de Bergerac* çizgisini yakalamamış oyunlardır.

Cyrano de Bergerac, XVII. yüzyılda yaşamış asker-şair-felsefeci Savinien Cyrano de Bergerac'ın yaşamından esinler taşıyor. Rostand'ın oyununu yazdığı yıllarda bazı eleştirmenler yapıtın bir biyografi olduğunu öne sürdüler. Bazıları da onun zaman değişiminden geçmiş bir uyarılma ya da biyografi olmadığını savunuyordu. Yaşamış olan ve de tasarlanmış olan Cyrano'lar arasında farklılıklar/benzerlikler vardı ya da yoktu ama, bilinen, her ikisinin de hiciv ustası oluşlarıydı.

Savinien Cyrano de Bergerac'ın 1655'te ölümünden sonra yayınlanan yapıtlarının; *Trip to Moon* ("Aya Seyahat") ve *The Comical History of the States and Empires of the Sun* ("Güneş Ülkesi ve İmparatorluğunun Günlük Durumlarının Tarihçesi") onun kıvrak zekâsının ötesinde politik duruşunu, yönetimle uzlaşmayan tavrını ortaya koyduğu söylenir. Savaş ve idam cezasına karşıdır.

Edmond Rostand'ın *Cyrano*'su ile 1619-1655 yılları arasında yaşamış olan Savinien Cyrano de Bergerac arasındaki benzerlikler eleştirel bakışlarında, özgürlük tutkularında, inandıkları değerlerden asla ödün vermeyişlerinde, hiciv ustası oluşlarında belirlenir ve aynı zamanda da aya seyahat tutkularında... "*Deniz yükselmişti / Ay'ın dalgaları çektiği andı / Denize girdim, sonra kumsala oturdum / O anda önce başım, sonra vücudum / Çünkü saçlar çabuk kurumaz öyle / Başladım yükselmeye, uçmaya bir melek gibi / Dosdoğru çıkıyor, çıkıyordum / Zahmetsizce, derken bir sarsıntı...*" (s.183).

Akıcı, zengin, tutkulu şiirsel dil Rostand'ın yapıtının özünü oluştururken belki tiyatro tarihinde taşları yerinden oynatan oyunlarla birlikte anılmaz "*Cyrano de Bergerac*" ama hiç kuşkusuz Coquelin gibi büyük oyuncuların olağanüstü bir tutkuyla yoğurdukları bir roldür.

Türk Tiyatrosunda da, Hüseyin Kemal Gürmen, Cüneyt Gökçer, Mücap Ofluođlu, Müşfik Kenter, Bülent Emin Yarar ve son olarak da Yiđit Sertdemir seyirciyle hoş buluşmalar yaşayan Cyrano'larımız...

Nuriye Yiğitler 1984 yılından bu yana edebiyat dünyamıza çevirileriyle katkıda bulunan bir yazar. Jack London, Steinbeck, Panait Istrati, Gogol, Dostoyevski, Stendhal, Bernard Henry-Lévy gibi zorlu kalemler onun çevirileriyle de aktarılmış dilimize. Şimdi de, Sabri Esat Siyavuşgil'den 67 yıl sonra, Nuriye Yiğitler'in Türkçesi ile okuyoruz *Cyrano de Bergerac*'ı...

Dikmen Gürün

Edmond Rostand (1868 - 1918)

Bu şiiri CYRANO'nun ruhuna adıyorum. O ruh size de geçtiğine göre COQUELIN, bu şiir size de adanmıştır.

E. R.

Cyrano oyunuyla Oscar kazanan aktör José Ferrer (1950)

KİŞİLER

CYRANO DE BERGERAC	BİR BURJUVA
CHRISTIAN NEUVILLETTE	OĞLU
KONT DE GUICHE	BİR YANKESİCİ
RAGUENEAU	BİR SEYİRCİ
LE BRET	BİR MUHAFIZ
YÜZBAŞI CARBON DE CASTEL-JALOUX	FİFREÇİ BERTRANDOU
CADETLER (7-8 kişi)	KEŞİŞ
LIGNIÈRE	İKİ ÇALGICI
VİKONT DE VALVERT	ŞAİRLER (3-4 kişi)
BİRİNCİ MARKİ	PASTACILAR (3-4 kişi)
İKİNCİ MARKİ	ROXANE
MONTFLEURY	RAHİBE MARTHE
BELLEROSE	LISE
JODELET	SATICI KIZ
CUIGNY	RAHİBE MARGUERITE DE JESUS
BRISAILLE	DADI
CAN SIKICI BİRİ	RAHİBE CLAIRE
BİR SİLAHŞOR	KADIN OYUNCU
BİR İSPANYOL SUBAYI	SUBRET
BİRİNCİ SÜVARİ	PAJLAR (2-3 kişi)
İKİNCİ SÜVARİ	ÇİÇEKÇİ KIZ
KAPICI	

Halk, burjuvalar, markiler, silahşorlar, pastacılar, şairler, Gaskon kadetleri, aktörler, pajlar, çocuklar, askerler, İspanyollar, kadın ve erkek seyirciler, kadın oyuncular, kibarlık budalası kadınlar, rahibeler vs.

Edmond Rostand'ın yapıtına ilham kaynağı olan ünlü Fransız yergicisi ve oyun yazarı Savinien Cyrano de Bergerac'ı (1619-1655) temsil eden bir gravür...

Cyrano de Bergerac

BİRİNCİ PERDE

BURGONYA OTELİ'NDE BİR TEMSİL

Yıl 1640. Burgonya Otelî'nin salonu. Burası, temsiller için düzenlenmiş ve süslenmiş bir tür hangardır.

Salon geniş ve kare şeklindedir; fonu oluşturan kenarlardan birisi, sağda ilk planda olduğu halde, sol köşede son plandadır ve duvarının bir kısmı görülen sahneyle açılış olur.

Sahne, kulis boyunca iki sıra halinde sıralarla doludur. Perde birbirinden ayrılabilen iki parçadan oluşmaktadır. Arlequin'in paltosu üstünde kraliyet armaları vardır. Sahneden salona geniş basamaklarla inilir. Bu basamakların iki yanı kemancıların yeridir. Sahne kenarında şamdanlar vardır.

Yan galeriler iki katlıdır; üstteki sıra localara bölünmüştür. Aynı zamanda tiyatro sahnesi olan parterde iskemleler yoktur; bu parterin sonunda, yani sağda, birinci planda anfi şeklinde birkaç sıra ile üst kata çıkan ve sadece basamakları görünen bir merdivenin altında küçük avizeler, çiçek vazoları, kristal bardaklar, pasta tabakları, şişeler v.s. ile donatılmış bir tür büfe bulunur.

Ortada, dipte, loca koridorlarının altında, tiyatronun girişi bulunur. Seyircilerin girip çıktığı büyük kapı. Bu kapının kanatlarına, birçok köşeye ve büfenin üstüne, üzerinde kırmızı harflerle *La Clorise* yazılı afişler asılı.

Perde açılınca, salon alacakaranlık ve henüz boştur. Yakılmayı bekleyen avizeler parterin ortasına indirilmiştir.

Cyrano de Bergerac 1897’de Fransız oyun yazarı Edmond Rostand tarafından kaleme alındı ve kısa sürede yazarının en ünlü eseri oldu. Gerçek bir kişilikten yola çıkılarak yaratılan ve ilk kez 28 Aralık 1897’de Paris’te sahnelenen oyun, yazarının ilgi çekici üslubu ve kendine özgü şiirsel diliyle dikkat çekti.

“Cyrano de Bergerac” karakterinin en belirgin yönü, güçlü kişilerle mücadele cesareti, ahlaki kaygıları ve hitabet gücüdür. Öte yandan zeki, cesur ve çirkinliğinden ötürü acı çeken ana karakteriyle bu tiyatro eseri, çeşitli nedenlerle toplumun kenara ittiği kişilere ve ezilenlere yakılmış bir ağıttır.

Cyrano, günümüzde Don Quijote ve Hamlet düzeyinde, dünya çapında örnek bir karakter haline gelmiştir.

Bu ünlü oyunu Nuriye Yigitler’in Türkçesiyle sunuyoruz.

www.remzi.com.tr

ISBN 978-975-14-1296-6

9 789751 412966